

Täna Teaduste Akadeemia saalis toimunud Riigiarhiivi teaduskonverentsil "Kaks algatust: 15 aastat iseseisvat Eesti Vabariiki" esinenud president Toomas Hendrik Ilves teatas, et lähiajaloo süstemaatilisemaks ja erapooletuks uurimiseks ja kirja panemiseks vajab Eesti uut institutsiooni.

"Mul on hea meel teatada, et koostöös justiitsministeeriumiga peaksime üsna varsti ellu kutsuma Eesti Mälu Instituudi, mille missioon saabki olema lähiminevikus juhtunu kirjapanek, selle selgitamine ja analüüs," ütles president Ilves. "Seda kõike saab teha ainult akadeemiline uuriv institutsioon, mille tegevus on loomulikult laitmatu ja aus."

President Ilves tsiteeris Tacituse peagi 2000 aasta vanust mõttekäiku: "Tiberiuse ja Gaiuse ja Claudiuse ja Nero võimu ajal kirjutati nende valitsusaja kohta valet hirmu, pärast nende surma hilisema viha tõttu. Seetõttu ongi mul plaanis jutustada veidi Augustusest, eriti tema viimastest aastatest, seejärel Tiberiuse keisririigi ja järgnevate (valitsejate) kohta ilma viha ja eelarvamusteta." Eesti riigipea sõnul on võtmefraasiks siin *sine ira et studio* – ilma viha ja eelarvamusteta.

"Me võlgname endale ja kõigile tulevastele põlvkondadele tõetruu üleskirjutuse oma mineviku kohta," rõhutas president Ilves "Et meile saaks ja jääks selgeks, mis siin aset leidis, mida Eesti rahvale tehti ja kes ja kuidas sellega hakkama sai. Et meie lapselapsed ei peaks mitte kunagi esitama seda legendaarset, rootslastele omistat küsimust küüditamise kohta: "Aga miks siis keegi politseisse ei helistanud?"," rääkis president Ilves.

Riigipea hinnangul saabki Eesti Mälu Instituudi ülesanne seisneda meie teadmiste süstemaatilises kirjapanemises niisama põhjalikult, kui seda on teinud president Lennart Meri poolt ellu kutsutud Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Rahvusvaheline Komisjon.

"Seda materjali on palju rohkem, paljud kommunismi all kannatanud nagu ka tagakiusajad on elus. Jäägu kõigile võimalus küsida ja selgitada, ning seda mitte ajalehtedes, vaid akadeemiliste ekspertide ees. Aga see on, muidugi, rangelt vabatahtlik, sest ükski komisjon ei saa enesele võtta kohtu funktsiooni. Vaikimine on kõigile laienev põhiseaduslik õigus, nagu ka sõnavabadus," rääkis president Ilves.

"Aga moraalne kohustus nii meie vanemate, vanavanemate, meie laste ja meie rahva ees on selge: seletada, kuidas kõik tegelikult oli, *wie es eigentlich gewesen ist*. Ei tule mitte kohut mõista, vaid mõista, lahti seletada ja analüüsida. Ilma vihata, ilma eelarvamusteta," lõpetas president Ilves.

Vabariigi Presidendi kõne täisteksti võib lugeda [siin](#) .

Vabariigi Presidendi Kantselei
avalike suhete osakond
tel 631 6229